

Срби су, све до 1990. године, када су насилно избачени из устава били **конститутивни народ** Републике Хрватске. Али, на то су данас, изгледа сви „помало“ заборавили...

Мада су односи између Србије и Хрватске, барем по тврдњама њихових званичника „бољи него икада“ (до те мере да има предлога да историчари из две земље ускоро напишу и заједнички уџбеник) и овај 5. август био је дан који је, у две државе дочекан са дијаметрално различитим емоцијама.

У Хрватској је 15 годишњица „Олује“ обележена као и раније свечано – уз војну параду, пригодне говоре, ватромет и неизоставно одавање поште „свим бранитељима који су учествовали у домовинском рату“.... Све је то, наравно било очекивано. Јер, у Хрватској се 5. август обележава као државни празник, најважнији дан „домовинског рата“ и дан када је коначно побеђен „великосрпски агресор“.

У Србији су емоције биле другачије... Одржани су парастоси, приказане специјалне емисије, а представници опозиционих и већине владајућих странака осудили су ову акцију, као вид етничког чишћења, уз захтев да сви који су током „Олује“ починили злочини буду кажњени, а избеглицама омогућу повратак кућама. Сличне поруке, у разговору са представницима избегличких удружења упутио је и председник Борис Тадић, који је сутрадан присуствовао и парастосу у цркви Светог Марка.

Наравно, у начину „обележавања“ 5. августа уочена је још једна разлика, која се могла приметити и предходних година. Наиме, без обзира на одређено дистанцирање Иве Јосиповића и садашњег државног врха Хрватске од политике која је тамо вођена деведесетих, ни овом приликом није пропуштено да се нагласе заслуге које су Фрањо Туђман и његови сарадници имали у стварању хрватске самосталности... Сва кривица за рат, а тиме посредно и за српске жртве, пребачена је, опет на Београд, односно на „великосрпску агресорску политику режима Слободана Милошевића“.

За разлику од Хрватске у којој се, у први план опет стављају државни и национални интереси, а тек онда они који су их спроводили, код нас је ситуација изгледа другачија. Наиме, и ова годишњица „Олује“ искоришћена је за партијска препуцавања, изношење црно-белих ставова о прошлости, а поједине емисије, чак и оне приказиване на РТС-у, више су се бавиле критиком бившег председника Слободана Милошевића и његових сарадника, а мање избеглицама, судбином крајинских Срба и начином како да се, одговорном националном политиком поправи положај Срба у Хрватској.

Зато се већ годинама стиче утисак као да смо посредно спремни да прихватимо да смо главни кривци за рат, а тиме и за судбину која нас је снашла. И као да смо, зарад добросуседских односа са Хрватском спремни да зажмуримо над чињеницом да се права Срба у тој држави и даље континуирано крше.

У таквом односу према овој теми, као да смо заборавили на чињеницу која би нам, чак и у садашњим околностима могла бити један од главних аргумената у разговорима са Хрватском и настојањима да поправимо положај Срба у тој држави. Наиме, реч је о чињеници да су, све до насилног „протеривања“ из устава, до чега је, подсетимо дошло 1990. године, по доласку ХДЗ-а на власт, Срби, уз Хрвате били конститутивни народ СР Хрватске. Њихово свођење на националну мањину и то у тренутку када су Срби чинили око 13% становништа Хрватске било је обављено на насилан и недемократски начин, без сагласности легитимних представника срског народа у Хрватском сабору. Стога се поставља питање није ли баш ова чињеница значајно допринела јачању националног неповерења и екстремизма на тим просторима, а тиме и свим трагичним догађајима који су се тамо десили од 1991. до 1995. године? И није ли, без обзира на садашње стање ствари, односно на занемарљив број Срба који је остао у Хрватској, наше пристајање на то да Срби у Хрватској буду третирани као национална мањина, у ствари, посредно признавање резултата етничког чишћења до којег је, над Србима дошло у операцијама „Бљесак“ и „Олуја“.

Уосталом, у инсистирању на таквој политици можемо се, у многоме угледати управо на Хрватску. Јер, услед ратних дешавања и неповољне економске ситуације значајно је опао и проценат Хрвата у Босни и Херцеговини (пре рата Хрвата је у БиХ отприлике било колико и Срба у Хрватској), тако да њих тамо сада има мање од 10 одсто, па ипак нико и не помишља да их сведе на националну мањину (уосталом, тако нешто држава Хрватска никада не би дозволила). Поставља се, онда питање како једно правило може (са правом) да важи за Хрвате у БиХ, а не може за Србе у Хрватској и није ли и то још један од доказа о непоштовању права српског народа у Републици Хрватској.

Инсистирање на тим темама, наравно не значи бежање од суочавања са грешкама из наше прошлости. То не значи негирање злочина који су, тобоже у име српског народа почињени у трагичним ратовима на простору бивше Југославије, а још мање аболицију за њихове починитеље или рехабилитацију политичара (и политике) чије су погрешне одлуке и поступци умногоме допринели да последице распада СФРЈ, по наш народ буду овако болне.

На крају, то не значи негирање потребе да са својим суседима, укључујући и Републику Хрватску остваримо што боље односе. Ово тим пре што је Србија и овако суочена са веома озбиљним проблемима – Косово, покушаји јачања сепаратистичких тежњи у неким деловима земље, презадужена и од страног (донекле и хрватског) капитала све зависнија економија, велика незапосленост, честа политичка превирања..., да јој нови сукоби, проблеми и поделе заиста нису потребни.

Али, оно што нам је потребно је озбиљна и државотворна политика која ће, невезано од тога која је странка у датом тренутку на власти дефинисати дугорочне националне циљеве, а у складу са тим и питање решавања статуса српског народа у суседним државама, укључујући и Србе у Хрватској. Потребна нам је политика ослобођена митоманије, али и комплекса ниже вредности према другима (која је, нажалост итекако присутна код дела наше интелектуалне и политичке елите), која нас неће посматрати као безгрешне жртве, али ни као главне кривце за ратове на простору бивше Југославије који садашњи неповољан положај требају да прихвате ћутећи, као казну за грехе из прошлости....

Када је, пре готово 100 година стварана „прва“ Југославија Срби су, на простору садашње Републике Хрватске чинили готово четвртину становништа. Колико их је, данас остало показате попис, планиран за 2011, али се основано претпоставља да их неће бити више од 3.5%, са тенденцијом даљег пада. Тиме као да се остварују планови Фрање Туђмана, изречени непосредно пред „Олују“ да Србе треба свести на број који неће представљати „опасност“ по Хрватску, односно на број који ће спречити да они икада више буду „реметилачки фактор“. Да ли је то искључиво кривица „великосрпске политике режима Слободана Милошевића“ како нам се данас (чак и од одређених кругова у Србији) жели наметнути, или резултат нечије дугорочне, пажљиво планиране и спроведене стратегије? И да ли је хваљење власти у Хрватској да су привржени заштити права „српске мањине“ у тој држави (и то сада када је њихов број постао занемарљив), уз сво поштовање за све позитивне помаке и поступке, заиста искрено и добронамерно?